

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

פרקי תפילה

"תפילות - כנגד קרבנות תיקנום"

ראשי פרקים:

אסמכינהו רבנן אקרבנות ◊ קרבן התמיד - הבסיס והיסוד לכל הקרבנות ◊ תכלית הקרבן - קרבת אלקים ◊ לשמוע שתי דרשות במקום לתת שתי סעודות ◊ אהבת ה' על ידי בקשת קרבת ה' ◊ אהבת ה' בשלושה מימדים ◊ אהבת ה' ואהבת עצמו ◊ תודעת אחדות ה' ◊ אישי ישראל ותפילתם

מעשה ולדורות". הציווי על הקרבת התמיד איננו ציווי זמני אלא ציווי לדורות. והספרי ממשיך: "קרבני - זה הדם. לחמי - אלו אימורים... 'לאשי' - אלו קמצים ולבונה. 'ריח ניחוחי' - אלו בזיכי לחם הפנים".

המילה 'קרבן' רומזת לזריקת הדם על המזבח, והמילה 'לחמי' רומזת ל'אימורים' שהם בשר הקרבן. בשר בערבית נקרא 'לחם'. המילה 'לאשי' רומזת לקמיצה והלבונה, והריח הניחוח בא על ידי בזיכי לחם הפנים.

הקרבן כולל בתוכו את הדם, הבשר, הלבונה ובזיכי לחם הפנים. הבשר הוא החלק החומרי, הדם שייך לצדדים הרוחניים יותר, "הדם הוא הַנְּפֶשׁ"⁵, והקמיצה והלבונה ובזיכי לחם הפנים שייכים לחוש הריח המחובר אל הנשמה.

תכלית הקרבן - קרבת אלקים

על המילה 'קרבן' כותב, רבי שמשון בן רפאל הירש⁶, הרש"ר הישר⁷:

⁵ דברים יב, כג.

⁶ הרב שמשון בן רפאל הירש (רש"ר הירש) (גרמניה), התקס"ח-התרמ"ט - מהבולטים שבמנהיגי היהדות באירופה ומחשובי פרשני המקרא האחרונים. אבי שיטת "תורה עם דרך ארץ". בילדותו למד תורה מפי סבו ואביו. בהמשך אחת מהדמויות שהשפיעו עליו מאוד, היה הרב יצחק ברנייס, רבה של המבורג. בגיל עשרים נסע אל ישיבתו של רבי יעקב עטלינגר, בעל ה"ערוך לנר", ולאחר שנתיים וחצי בלבד של לימודים קיבל ממנו היתר הוראה. עם פרישת רבה של דוכסות אולדנבורג, נתמנה הרש"ר הירש בהמלצתו למחליפו והוא רק בן עשרים ושתיים. בתקופה זו התפלמס בחריפות עם מנהיגים רפורמים, וכן עם שונאי תנ"ך נוצריים, וחיבר את ספרו "חורב" על הסברת טעמי המצוות ומיון לסוגיהן. קודם לכן פרסם חוברת בשם "אגרות צפון". בשנת התר"א מונה לרבם של שני המחוזות המערביים של ממלכת הנובר, אוריך ואוסנאבריק, ועבר להתגורר באמזן. שם המשיך בפעילותו הפולמוסית נגד הרפורמה תחת הסיסמה "האמת מתקיימת. השקר לא מתקיים", וכן הרבה לעסוק בחינוך ובגמילות חסדים. כעבור שש שנים נקרא לכהן כרבה הראשי של מורביה, משרה שלא היתה לה מקבילה באירופה מבחינת הסמכויות שניתנו לנושא בה. ממקום מושבו בניקלשבורג היה אחראי על חמישים ושתיים קהילות. בשנת התרי"א החליט לנטוש רבנות חשובה זו לטובת קהילת פרנקפורט, שם הדין בית ספר תיכון בו שולבו לימודי חול ולימודי קודש - "תורה עם דרך ארץ". בפרנקפורט חיבר הרב הירש את פירושו לתורה, לסידור התפילה ולספר

אסמכינהו רבנן אקרבנות

בשיעור הקודם עסקנו בהרחבה במשמעות דברי חז"ל, המלמדים שהתפילות נתקנו על ידי האבות הקדושים. הזכרנו את דברי הגמרא בברכות¹ שם נחלקו התנאים האם מקורה של תקנת התפילה באבות הקדושים או באנשי כנסת הגדולה שתיקנה כנגד קרבנות התמיד, וכאמור הגמרא שם מגיעה למסקנה הבאה:

"לעולם אימא לך תפילות אבות תיקנום, ואסמכינהו רבנן אקרבנות".

בשיעור זה נבקש להתמקד במשמעות דברי חז"ל שהסמיכו תפילות לקרבנות התמיד.

קרבן התמיד - הבסיס והיסוד לכל הקרבנות

קרבן התמיד הוא הבסיס והיסוד לכל הקרבנות כולם. הציווי עליו מופיע בפרשת פינחס, וכך נאמר:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֵת קַרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לָהּ כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם עֹלָה תְּמִיד: אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַקֶּר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: וְעִשִּׂיתָ הָאִיִּפָּה סֶלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעֵת הֵהִין: עֲלֵת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בְּהַר סִינַי לְרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לָהּ: וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הֵהִין לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֶּדֶשׁ הַסֶּךָ נִסְךְ שֶׁכֶר לָהּ: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקָר וְכִנְסָכּוֹ תַעֲשֶׂה אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לָהּ"².

הציווי על הקרבת התמיד נפתח בלשון 'צו'. בפרשת צו אומר רש"י: "אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות"³, וכך דרשו חז"ל בספרי⁴ גם על פסוקי קרבן התמיד: "'צו', ציווי מיד בשעת

¹ ברכות כו ע"ב.

² במדבר כח, א-ח.

³ רש"י ויקרא ו, ב.

⁴ ספרי פרשת פינחס קמב.

לשמוע שתי דרשות במקום לתת שתי סעודות

ב"לקוט שמעוני"¹⁰ מובא משל נפלא:

"משל לחכם שהיה לו בן והיה מעלה לו שתי סעודות בכל יום אחת בבקר ואחת בערב. אחר ימים ראה החכם את בנו שהעני ולא היה יכול לעשות כשם שהיה למוד. קרא לו אביו, ואמר לו: בני, יודע אני שאין בך כח לאותן שתי סעודות שהיית מביא לי, אני מבקש ממך אלא שתהא שומע אותי דורש בבית הכנסת ב' פעמים ביום והוא ערב לי כאותן שתי סעודות שהיית מעלה לי.

כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: לשעבר הייתם מקריבין לי שתי פעמים ביום 'את הכבש אחד תעשה בבקר' וגו', וגלוי וידוע לפני, שבית המקדש עתיד ליחרב ומכאן ואילך אי אתם יכולין להקריב קרבנות, אלא מבקש אני תמורתן של קרבנות 'שמע ישראל' בבקר 'שמע ישראל' בערב, ועולה לפני יותר מכל הקרבנות".

הבן היה דואג לאביו במסירות ומתקין לו שתי סעודות ביום, בבוקר ובערב. יום אחד ירד הבן מנכסיו ולא עלה בידו להמשיך במנהגו הטוב. קרא לו אביו ואמר לו: אני יודע שקשה לך, אני מודע למצב הכלכלי הקשה שאלינו נקלעת, ומבין שלא תוכל להתקין לי סעודות כבעבר, אך בקשה אחת בכל זאת אבקש ממך, שתבוא לשמוע אותי דורש בבית הכנסת בבוקר ובערב, זה יתן לי כוח.

לפעמים העניות מולידה קומות חדשות בעבודת ה', "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' יפאץ שיחו"¹¹. העניות שבנו, יש בה כוח מופלא שבא מתוך התבטלות. כשאין מקדש ואין לאל ידיו להביא תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים, ישנה חלופה, אמירת 'קריאת שמע'. באמירה זו טמונים אותם יסודות שיש בקרבן, ולמעלה מזה, אמירה זו עולה לפני ה' יותר מכל הקרבנות.

אהבת ה' על ידי בקשת קרבת ה'

על הפסוק "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ"¹² כותב הרש"ר הירש:

"האהבה היא התקשרות עמוקה של הלבבות, והאהבה מתמסר אל האהוב כדי לקרב אותו אל עצמו וללחוץ אותו אל לבו. וזו היא אפוא משמעות 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך': בקש את קרבת ה' על ידי שתמסר אליו בכל לבבך ובכל נפשך ובכל רכושך. כל מחשבותיך והגיונותיך, כל שאיפותיך ורצונותיך וכל קנייניך - הכל יהיה רק אמצעי כדי לזכות בקרבת ה', כדי לקרב את ה' אליך; רק זה יהיה ערכו היחיד - ולא היפוכו של דבר. אל תבקש את ה' כדי לרכוש ולשמור את מחשבותיך ואת רצונותיך ואת קנייניך או את מה שרצונך לקנות. קרבת ה' תהא בעיניך המעלה העליונה, המעלה המוחלטת".

כשאדם אוהב, הוא חפץ בקרבת האהוב, וכשאיננו אוהב, הוא מעדיף בריחוקו. אהבת ה' היא על ידי בקשת קרבת ה'. על האדם לרתום את שאיפותיו, רצונותיו וקנייניו, להיות כלים לזכות באהבת ה'. אנו נדרשים לקחת את כל השפע שהקב"ה מעניק לנו ברוב חסדיו ולהשתמש בזה לעבודתו.

¹⁰ ילקוט שמעוני פרשת ואתחנן רמז תתלה.

¹¹ תהלים קב, א.

¹² דברים ו, ה.

"קרבן - אין בדינו מילה לועזית, המבטאת את מושג ה'קרבן' לאשורו..."

מילה זו... קשורה אפוא להוראת 'הגשה'; אך לרוע המזל היא קיבלה גוון של הוראת חורבן, השמדה והפסד, - וזו זרה ואף מנוגדת למושג ה'קרבן' העברי".

המילה 'קרבן' היא מילה ייחודית, אי אפשר לתרגם אותה ללועזית, כי בשאר השפות כשרוצים לדבר על 'קרבן' מדברים 'הגשה', ואילו בעברית ה'קרבן' הוא מלשון 'קרבה'.

המילה 'קרבן' והמילה 'חורבן' מזכירות זו את זו, אך משמעותן הפוכה בתכלית.

ממשיך הרש"ר הירש:

"תכלית הקרבן היא קירבת אלקים, 'קרבת אלקים יחפצון' (ישעיה נח, ב) - זו קרבת האלקים, שהיא הטוב היחיד לאדם מישראל (תהלים עג, כח), שבלעדיה הוא חש כ'בהמות', מעורטל מכל ייעוד האדם".

התכלית של האדם היא הדבקות וההתקרבות לה'. הבהמה שייכת לעולם החומר, היא לא מנסה להתרומם, היא שקועה ברפש ובזוהמה.

"במקדשי אל יבין האדם, שקירבת אלקים היא קנה-מידה יחיד להשקפת עולמו ולהערכת אושרו. שם, בדביר ובהיכל, יתברר לו, שאושרו הרוחני והחומרי יתפתח רק בקירבת ה' ובשלטון דת אל, וזו כל אחרית ייעודו; בחצר ילמד, שהדרך היחידה להשגת קירבת ה' היא ההתמסרות לאש דת המאירה והמזקקת והמחייה. שם נפתרות חידות החיים, שם תלויה מידת האושר במידת קירבת ה'; שם 'כלה שארי ולבבי': בשר ורוח נכספים שם לאל חי ולומדים לדעת את ה'; שם כל ריחוק מה' מביא לידי אבדון, 'רחקין יאבדו'; שם הטוב מצוי רק בקירבת ה', יתר על כן, רק קירבת ה' היא טוב לאדם - 'קרבת אלקים לי טוב'".

האש נעה, מתפשטת, בוערת ועולה. היא כל הזמן דינמית. זו תכונתה. האש מאירה לאדם, מזככת אותו ומחממת אותו. היא שואפת כלפי מעלה ומבטאת את הדרישה המתמדת לקרבת ה'.

הרש"ר הירש מסיים בפסוק "וְאֶנִּי קָרַבְתִּי אֲלֵיךָ לִי טוֹב"⁸. בהמשך הפסוק נאמר: "שְׁתִּי בְּאֹזְנֵי ה' מְחֹסִי לְסֹפֵר כָּל מְלֻאכּוֹתֶיךָ". והמלבי"ם⁹ מבאר:

"ואני, יש לי קיום מצד עצמי, כי קרבת אלקים לי טוב, שעל ידי קרבת אלקים לי, אמצא טוב ואושר, מצד ש'שתי בה' מחסי, שמשגיח עלי בהשגחה מיוחדת ובוה שמת מחסי, לספר כל מלאכותיך, שאספר רק המלאכיות והרוחניות שהם עניני הנפש שהיא מלאך ה' בארץ לעבוד עבודתו, והוא כאלקים לדעת טוב".

ל'אני' של האדם יש קיום עצמי, רק כשהוא מבקש קרבת ה'.

תהלים. בתקופה זו עמד בראש המערכה להפרדת הקהילה האורתודוקסית מהקהילה הכללית, שנטתה לפרומיות. הרב הירש התנגד נחרצות לראשוני חבית ציון ולרעיון החדש של הלאומיות היהודית כמטרה לגאולת העם, אף בצביונה הדתי.

⁷ רש"ר הירש ויקרא א, ב.

⁸ תהלים עג, כח.

⁹ מלבי"ם תהלים עג, כח.

"ושחט את בן הבקר לפני ה'" (ויקרא א, ה), ובאיל הוא אומר: 'צפונה לפני ה'" (ויקרא א, יא), אמרו: יום שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח התקין הקדוש ברוך הוא שני כבשים, אחד של שחרית ואחד של בין הערבים, וכל כך למה, שבשעה שישאל מעלין תמיד על גבי המזבח וקוראין את המקרא הזה, 'צפונה לפני ה'", זוכר הקדוש ברוך הוא עקידת יצחק בן אברהם."

עוצמת האהבה שמתגלה בקרבן התמיד, שורשה באהבת ה' האדירה שהתגלתה בעקידת יצחק. במעמד העקידה התברר לעין כל שאהבת ה' של אברהם איננה אהבה התלויה בדבר. אברהם מוכן למסור את כל אשר לו לפני ה', ואף לפעול נגד הטבע האנושי ולהעלות את בנו יחידו ואהוב נפשו לעולה על פי הציווי.

אברהם אבינו הוא 'איש חסד', מטבעו הוא רוצה לתת ולהעניק אהבה וחיים, והנה מתברר שבשעת ציווי הוא מסוגל לשעבד גם את טבעו לה' יתברך, ולנהוג במידה הסותרת לכאורה את החסד והרחמים¹⁴. מתוך אהבת ה' אברהם אבינו מקריב גם את בנו יחידו וגם את מידתו לפני ה'.

המדרש מסיים בעדות מיוחדת:

"מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין ישראל, בין איש ובין אשה, בין עבד ובין שפחה קוראין את המקרא הזה, 'צפונה לפני ה'", זוכר הקדוש ברוך הוא עקידת יצחק בן אברהם."

ניסיון העקידה צפון לפני ה', ובכל פעם שקוראים את המילים "צַפְנָה לְפָנֵי ה'" המוזכרות בפסוקי עולת הצאן, עולה זיכרון העקידה לפני ה'. חז"ל אומרים "בין גוי ובין ישראל", גם גויים גמורים מסוגלים להגיע למדרגה הזאת של מסירות נפש. בתקופת השואה התגלו בקרב הגויים אנשים אצילים 'חסידי אומות העולם' שסיכנו את נפשם למען הצלת יהודים. אחד המפורסמים שבהם היה **ראול ולדנברג**¹⁵, שפעל כדיפלומט שוודי בהונגריה בתקופת השואה והביא להצלתם של עשרות אלפי יהודים. הוא הנפיק וחילק אלפי דרכוני חסות שוודים ליהודי בודפשט, הקים מקלטים שמורים ליהודים, ובלם בגופו גירוש של יהודים.

בהקשר זה ראוי להזכיר גם את שמו הטוב של **יאנוש קורצ'ק**¹⁶, שעמד בראש בית יתומים בעיר ורשה, ובמסגרת משלוח אדיר

¹⁴ ראה קול אליהו פרשת וירא אות יז.

¹⁵ **ראול ולדנברג** - איש עסקים שפעל כדיפלומט שוודי בהונגריה בתקופת מלחמת העולם השנייה, ותוך שימוש במעמדו הדיפלומטי הביא להצלתם מהשמדה בידי גרמניה הנאצית ועוזריה במהלך השואה, של עשרות אלפי יהודים הונגרים. בין היתר הנפיק וחילק אלפי דרכוני חסות שוודיים ליהודי בודפשט, הקים רשת של בתי מחסה בחסות הכתר השוודי כמקלט בטוח ליהודים, הפעיל לחצים שונים על בכירים נאצים והונגרים לעצירת משלוחי יהודים לאושוויץ, ואף התעמת עם אנשי אס אס ובלם בגופו גירוש של יהודים. עם שחרור הונגריה נאסר על ידי הסובייטים, ומאז נעלמו עקבותיו. מאוחר יותר התברר כי נרצח בכלא הסובייטי.

¹⁶ **יאנוש קורצ'ק (הנריק גולדשמיט) (פולין-גרמניה)** - רופא, מחנך והוגה חינוכי, סופר, פובליציסט ופעיל חברתי יהודי-פולני. ממבשרי הפעילות למען זכויות הילד ושוויון הזכויות לילדים. בתי היתומים שהקים וניהל היו אחד הניסיונות המוקדמים בחינוך דמוקרטי, שכללו גם בית דין של ילדים. אחד מהחלוצים בתחום שיקום ילדים ובני נוער ואבחון חינוכי, ומחלוצי המחקר בתחום ההתפתחות הפיזית והנפשית של הילד. חיבר ספרים בתחום התאוריה והמעש של החינוך, לצד ספרי ילדים. יהודי פולני שהצהיר כל חייו על השתייכותו לשני העמים. בימי השואה, כשהגיע תורם של ילדי בית היתומים שלו בגטו ורשה להישלח לטרבלינקה, סירב להצעה להינצל לבדו ובחר ללכת למוות בטרבלינקה עם חניכיו, ובכך הפך לאחד הסמלים ההיסטוריים-יהודיים הגדולים של ימינו.

אהבת ה' בשלושה מימדים

בהמשך מבאר הרש"ר הירש, שאהבת ה' צריכה להיות בשלושה מימדים: 'בכל לבבך', 'בכל נפשך' ו'בכל מאדך', וזו לשונו:

"לבב': כל הגיונות המחשבה הפנימית. 'נפש': ייחוד הפרט החי והשוואף. 'מאד': סכום כל האמצעים והכוחות; הרכוש הנותן לאדם יכולת לפעול. אין די שנכבד את ה' רק ברוחנו וברעיונונו, אלא התורה דורשת מאתנו לאהוב את ה' 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך'. עלינו לבטא במעשים את אהבת ה', את הכבוד שאנחנו רוחשים לו ברוח ובמחשבה, ולפיכך עלינו להיות מוכנים להשליך מנגד את כל הווייתנו ורצונותינו הגופיים ולוותר על רכושנו.

אהבה שאיננה מסוגלת להקריב משאלה גופנית קטנה, היא הבל ורעיון רוח. יתר על כן, אהבה של ממש חשה צורך לבטא את עצמה בהקרבת משאלות יקרות. אולם ההדגשה של הפסוק שלנו היא על תיבת 'כל'. כי 'ה' אלקינו ה' אחד', וממנו כל הווייתנו, רצוננו וקנייננו, ממנו רוחנו, גופנו ורכושנו. הכל הגיע לידינו מהאל היחיד והמיוחד הנותן באהבה וגם לוקח באהבה, ולפיכך לו אנחנו בכל בחינה של מהותנו ובכל פניה של כל בחינה; לו אנחנו 'בכל לבב ובכל נפש ובכל מאד'; לו אנחנו בכל רעיון ובכל רצון ובכל קניין. כל מחשבה, כל רגש, כל כח וכל נכס - כל אלה הם עבותות הקושרים אותנו אל ה'. הכל ניתן לנו כמשכון אהבתו ואנחנו מקדישים לו את הכל כקרבן אהבתנו."

כשעם ישראל עני ואביון, ובית ה' עומד בחורבנו, אנו עומדים לפני ה' וקוראים קריאת שמע, ועל ידי כך אנו מתקרבים לה' בגופנו, בנפשנו, ברוחנו ובנשמותינו. הכל אנו משעבדים לה'.

אהבת ה' היא שורש האהבות כולן. האדם נוצר מה' יתברך וחפץ להתחבר ליוצרו. כשאדם מודע לכך שנשמתו וקיומו וחיותו, הכל מאתו יתברך, הוא רוצה להתקשר ולהתחבר ליוצרו.

אהבת ה' ואהבת עצמו

מושג ה'אהבה' הוא מושג רחב, יש אהבות שונות - אהבת אדם לעצמו, אהבת אדם לאשתו, אהבת אדם לילדיו, אהבת אדם לעירו ולמדינתו, ואהבת אדם לה'. השאלה היא מהי נקודת ההתחלה - אדם אוהב את ה' ומשם הוא מתחיל לפתח את האהבה לכל הסובב, או שהאהבה הטבעית לקרוביו מביאה אותו לאהבת ה'?

התשובה היא, ששני הדברים נכונים, בבחינת 'אור חוזר' ו'אור ישר'. מצד טבע הבריאה אהבת ה' היא האהבה הראשונה, והיא הולכת ומתפשטת. מכוח אהבת ה' שבלב האדם הוא מגלה את אהבתו לעצמו ולזולתו. ומצד העבודה הפנימית של האדם, עליו להתחיל באהבת עצמו, אשתו, ילדיו, עירו ומדינתו ומתוך כך יבוא לידי אהבת ה'.

יסודו של קרבן התמיד בעקידת יצחק

במדרש קושרים חז"ל¹³ בין עקידת יצחק לקרבן התמיד, וזו לשון המדרש:

¹³ תנא דבי אליהו אליהו רבה (איש שלום) פרשה ז. וראה גם ויקרא רבה ב, יא.

הקושי בפסוק הוא: כיצד ניתן לומר על מערכת התמיד והקרבות שתהיה לעולם על ישראל, הרי בית המקדש יחרב, וממילא תפסק עבודת הקרבות?

על כך מתרץ רב גידל בשם רב:

"זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן".

מדובר כאן על מזבח שמימי ועל קרבות שמימיים.

תוספות שם מבארים:

"ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, מדרשות חלוקין: יש מי שאומר - נשמותיהן של צדיקים. יש מי שאומר - כבשים של אש, והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה 'ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון', ויש אומרים דקאי אדלעיל: 'והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל', לא מצאתי יותר".

לפי התירוץ השני השר מיכאל מקריב כבשים של אש, ואילו לפי התירוץ הראשון השר מיכאל עומד ומעלה על מזבח של מעלה נשמותיהם של צדיקים! הוא לוקח נשמות של צדיקים, צדיקים חיים, ומקריב אותם עולה לקב"ה. קשה להבין את זה, אנחנו לא יכולים להשלים עם זה, לכן אנחנו משנים וחותרים את הברכה בענין אחר מאשר תחילתה, בתחילתה אנו מבקשים שה' יתברך ירצה בעבודתנו, ובסיומה אנו מבקשים שישב שכינתו לציון.

מדברי הגר"א²¹ **בביאורו על הסיודור**²² נראה שאין כאן מדרשים חלוקים, וכך ביאר:

"עד שלא חרב בית המקדש, היה מיכאל מקריב בדמותן קרבן ישראל לפני ה', ואחר החורבן אמר לו הקב"ה: לא תקריב לי דמות קרבן שור וכשב ועז, כי לא אכנס לירושלים וכו', כי אם נפשות הצדיקים ותינוקות שלא חטאו, והם עולים לריח ניחוח".

לאורך הדורות נדרש עם ישראל להקריב מנפשות בניו היקרים, וגם אם אין אתנו יודע על מה ולמה באו עלינו הרעות הגדולות, עלינו לדעת שנפשות הצדיקים והתינוקות שלא חטאו, הריהם עולים לריח ניחוח לפני ה' ובריחם הטוב הריהם משיבים שכינתו יתברך לציון ומקריבים יותר ויותר את בניו הבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו. התפילה היא התבטלות מלאה כלפי שמיא ונכונות למסירות נפש בכל מדרגות החיים.

של ארבעת אלפים ילדים ומטפליהם מבתי היתומים בעיר, כאשר נלקחו ילדי בית היתומים שלו למחנה ההשמדה טרבלינקה, החליט ללכת עמם בראש מורם על אף שהיה יכול להינצל מן הגזירה.

תודעת אחדות ה'

יכולתנו לשעבד את המעשים והמחשבות לעבודתו יתברך בכל לבבנו, נפשנו ומאדנו, שורשה באחדות ה', וכדברי הרש"ר הירש בהמשך הפירוש שם:

"תודעת אחדות ה' מאחדת גם את כל ישותנו, וכל רב-גווניות הניגודים המדומים ברוח, בגוף ובנסיבות גורל - הכל מתאחד לאחדות אחת של ההווה והרצון. בכל זמן ובכל חפץ אנחנו אחדים, בכל זמן ובכל חפץ יש לנו מטרה אחת, תפקיד אחד, משאלה אחת: 'לאהוב' את ה' בכל רב-גווניות חיינו, לעשות את רצונו ולא לספק את משאלותינו, להיות תמיד ראויים לקרבתו ולעשות את עצמנו ראויים לקרבתו. בלב אחד ובנפש אחת מתמסר האדם לאל האחד, ובהתמסרות זו לאל האחד נעשה גם האדם לאישיות הרמונית אחת".

תפקידנו לעשות את רצון ה' בלב שלם, מבלי שזה יתנגש עם רצונותינו הפרטיים.

מצוות עשה, בעת שחל חיוב לקיימה, הנמנע מלקיימה כופים אותו על כך, "אומרינן לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו"¹⁷. אלא שדין כפייה שייך במי שרוצה לקיים מצוות ולהתרחק מעבירות, אבל אנשים שאי עשיית המצוות אצלם היא תוצאה של חוסר אמונה בתורה ומצוות, לא שייך בהם דין כפייה¹⁸.

אישי ישראל ותפילתם

דברי חז"ל, ש"תפילות כנגד קרבות תיקנום", מלמדים על כוחה העצום של התפילה לקרב אותנו אל ה' יתברך. אנו לוקחים את הבשר, הדם והלבונה - הנפש, הרוח והנשמה, ומשעבדים את הכל לה' יתברך.

הגמרא במסכת מנחות¹⁹ דורשת את המילים "לְעוֹלָם זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל"²⁰ ואומרת:

"אמר רב גידל אמר רב: זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן; ורבי יוחנן אמר: אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם".

²¹ רבי אליהו קרמר (הגאון מוילנא) (ליטא), הת"פ-התקנ"ח - מגדולי חכמי התורה בישראל. שלט בכל מקצועות התורה ובשאר חכמות. בקיאותו וידענותו העצומה זיכו אותו בכינוי "הגאון מוילנא". על-אף שלא החזיק במשרה רשמית כלשהי, קנה לו מעמד של מנהיג חשוב בדורו ובדורות הבאים אחריו. כתביו לא ראו אור בחייו אך לאחר מותו נדפסו כשבעים ספרים המיוחסים לו, וביניהם: פירוש למשנה, פירושים לזוהר, תיקונים לספר יצירה ולספרא דצינועותא, פרשנות לתנ"ך ועוד.

²² סיודור הגר"א תפילת יעלה ויבא ד"ה וירצה.

¹⁷ כתובות פו ע"א-ע"ב.

¹⁸ ראה עמוד הימיני סימן י' עמ' ק.

¹⁹ מנחות קי ע"א.

²⁰ דברי הימים ב' ג, ג.